

Bài giảng môn:
CHỦ NGHĨA XÃ HỘI KHOA HỌC
(Dành cho khối không chuyên lý luận chính trị)

Chương 7 VẤN ĐỀ GIA ĐÌNH TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI

Thông tin giảng viên:

ThS. Trịnh Bá Phương.

Giảng viên thỉnh giảng

Khoa Chính trị - Hành chính, ĐHQG-HCM

ĐT: 0376333654

Mail: phuongtbhcmue@gmail.com

Thông tin phản ánh chuyên môn:

TS. MẠCH THỊ KHÁNH TRINH

Phó Trưởng Bộ môn LL và KHCT

Khoa Chính trị - Hành chính, ĐHQG-HCM

ĐT: 0916123260

Mail: trinhmach1973@gmail.com

- I. KHÁI NIỆM, VỊ TRÍ VÀ CHỨC NĂNG CỦA GIA ĐÌNH**
- II. CƠ SỞ XÂY DỰNG GIA ĐÌNH TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI**
- III. XÂY DỰNG GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI CHẾ ĐỘ HÔN NHÂN TIẾN BỘ**

Gia đình là một hình thức cộng đồng xã hội đặc biệt, được hình thành, duy trì và củng cố chủ yếu dựa trên cơ sở hôn nhân, quan hệ huyết thống và quan hệ nuôi dưỡng, cùng với những quy định về quyền và nghĩa vụ của các thành viên trong cộng đồng ấy.

HÌNH THỨC GIA ĐÌNH TRONG LỊCH SỬ

Gia đình tập thể

Gia đình cá thể

**Tồn tại trong xã hội
nguyên thủy: gia đình
huyết tộc, gia đình
Puanluan, gia đình cặp đôi**

**Xác định dòng dõi và
quyền sở hữu tài sản dựa
vào huyết thống người mẹ**

**Tồn tại khi xã hội xuất
hiện chế độ tư hữu và
lao động của nam giới
được đề cao**

**Sự thống trị của người
đàn ông trong gia đình**

Gia đình là tế bào của xã hội

Vừa là sản phẩm của xã hội vừa là đơn vị cấu thành xã hội và là xã hội nhỏ nhất

Tế bào tự nhiên và đơn vị cơ sở để tạo nên xã hội: sản xuất là tư liệu tiêu dùng, tư liệu sản xuất và tái sản xuất ra con người

VỊ TRÍ CỦA GIA ĐÌNH

Gia đình là tổ ấm, mang lại các giá trị hạnh phúc, sự hài hòa trong đời sống cá nhân của mỗi thành viên.

Cá nhân được đùm bọc về vật chất và giáo dục về tâm hồn

Các thành viên trong gia đình đồng tâm, đồng cảm, nâng đỡ nhau suốt đời => yên tâm lao động, sáng tạo và cống hiến hết mình

VỊ TRÍ CỦA GIA ĐÌNH

Gia đình là cầu nối giữa cá nhân với xã hội.

Nơi nuôi dưỡng và hình thành nhân cách con người

Cá nhân thực hiện nghĩa vụ đối với xã hội cơ bản thông qua gia đình

CHỨC NĂNG CỦA GIA ĐÌNH

CHỨC NĂNG

Chức năng tái sản xuất ra con người

Chức năng nuôi dưỡng, giáo dục

**Chức năng kinh tế và tổ chức
tiêu dùng**

**Chức năng thỏa mãn nhu cầu tâm
sinh lý, duy trì tình cảm gia đình**

CHỨC NĂNG CỦA GIA ĐÌNH

Chức năng tái sản xuất ra con người

Đây là chức năng riêng có của gia đình, nhằm duy trì nòi giống, cung cấp sức lao động cho xã hội, cung cấp công dân mới, người lao động mới, thể hệ mới đảm bảo sự phát triển liên tục và trường tồn của xã hội loài người.

CHỨC NĂNG CỦA GIA ĐÌNH

Chức năng tái sản xuất ra con người

Chức năng này đáp ứng nhu cầu của xã hội và nhu cầu tự nhiên của con người. Nhưng khi thực hiện chức năng này cần dựa vào trình độ phát triển kinh tế – xã hội của mỗi quốc gia và sự gia tăng dân số để có chính sách phát triển nhân lực cho phù hợp.

CHỨC NĂNG CỦA GIA ĐÌNH

Chức năng nuôi dưỡng, giáo dục con cái

+ Là trách nhiệm nuôi dưỡng, dạy dỗ con cái trở thành người có ích cho gia đình, cộng đồng và xã hội

+ Thể hiện tình cảm thiêng liêng, trách nhiệm của cha mẹ với con cái, trách nhiệm với xã hội => ý nghĩa quan trọng với sự hình thành nhân cách, đạo đức, lối sống của mỗi người

+ Giáo dục gia đình gắn liền với giáo dục xã hội

CHỨC NĂNG CỦA GIA ĐÌNH

Chức năng kinh tế và tổ chức tiêu dùng

- + Đây là chức năng cơ bản của gia đình, bao gồm hoạt động sản xuất kinh doanh và hoạt động tiêu dùng để thỏa mãn các yêu cầu của mỗi thành viên của gia đình
- + Gia đình tham gia trực tiếp vào quá trình sản xuất và tái sản xuất ra tư liệu sản xuất để nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của gia đình, góp phần thúc đẩy xã hội phát triển

CHỨC NĂNG CỦA GIA ĐÌNH

Chức năng kinh tế và tổ chức tiêu dùng

+ Việc tổ chức đời sống gia đình chính là việc sử dụng hợp lý các khoản thu nhập của các thành viên và thời gian nhàn rỗi để tạo ra môi trường văn hóa lành mạnh trong gia đình, đời sống vật chất của mỗi thành viên được đảm bảo sẽ nâng cao sức khỏe của các thành viên đồng thời cũng duy trì sắc thái, sở thích riêng của mỗi người.

CHỨC NĂNG CỦA GIA ĐÌNH

**Chức năng thỏa mãn nhu cầu tâm sinh lý,
duy trì tình cảm gia đình**

Là chức năng thường xuyên của gia đình, bao gồm việc thỏa mãn nhu cầu tình cảm, văn hóa, tinh thần cho các thành viên, đảm bảo sự cân bằng tâm lý, bảo vệ chăm sóc sức khỏe người ốm, người già, người trẻ.

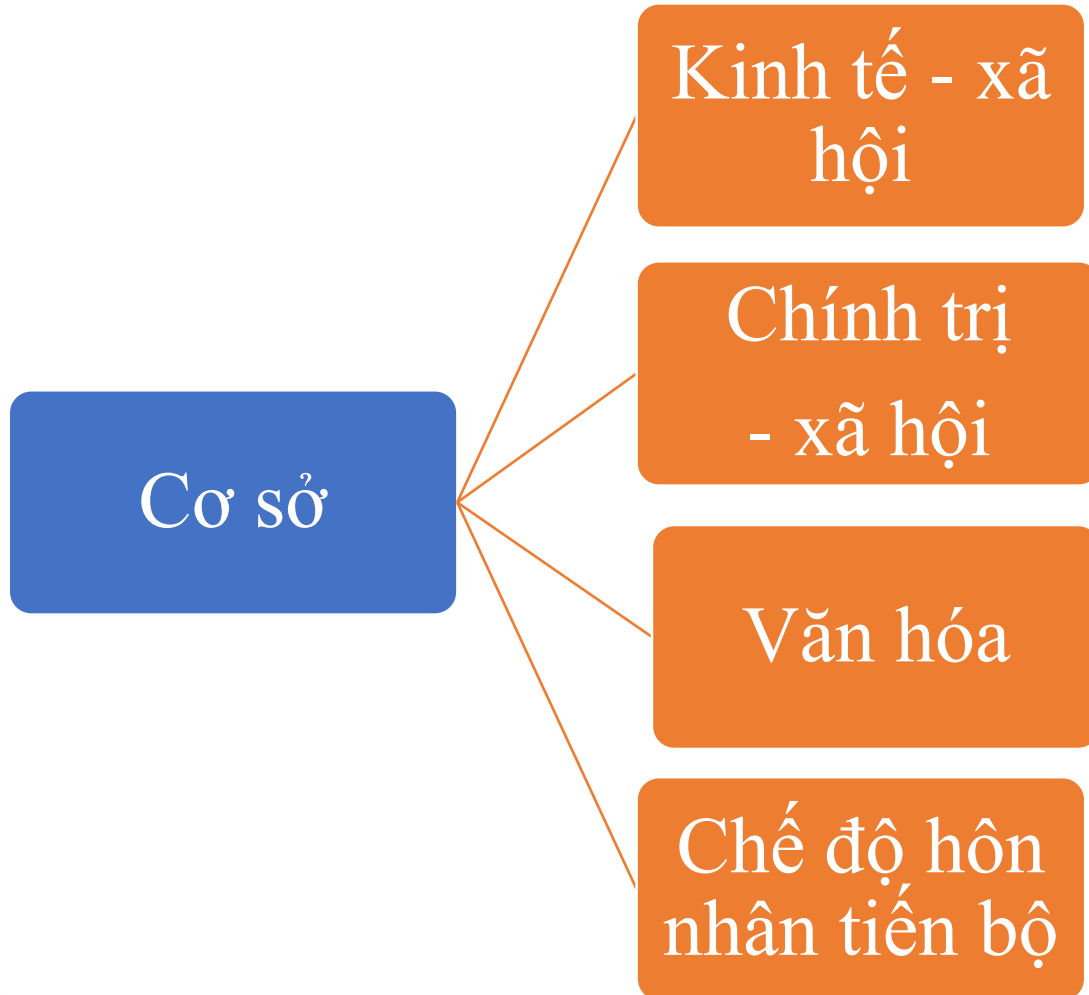
CHỨC NĂNG CỦA GIA ĐÌNH

**Chức năng thỏa mãn nhu cầu tâm sinh lý,
duy trì tình cảm gia đình**

+ Sự quan tâm, chăm sóc lẫn nhau giữa các thành viên trong gia đình vừa là nhu cầu tình cảm vừa là trách nhiệm, đạo lý, lương tâm mỗi người => Chức năng này kết hợp với cách chức năng khác tạo ra khả năng thực tế cho việc xây dựng gia đình hạnh phúc

CƠ SỞ XÂY DỰNG GIA ĐÌNH

Cơ sở kinh tế - xã hội

+ Là từng bước hình thành và củng cố chế độ sở hữu công cộng về tư liệu sản xuất chủ yếu thay thế cho chế độ sở hữu tư nhân về tư liệu sản xuất chủ yếu.

+ Xóa bỏ chế độ tư hữu về tư liệu sản xuất là xóa bỏ nguồn gốc gây nên tình trạng thống trị của người đàn ông trong gia đình, sự bất bình đẳng giữa nam và nữ, giữa vợ và chồng, sự nô dịch đối với phụ nữ.

CƠ SỞ XÂY DỰNG GIA ĐÌNH

Cơ sở chính trị - xã hội

+ Là việc thiết lập chính quyền nhà nước của giai cấp công nhân và nhân dân lao động, nhà nước xã hội chủ nghĩa.

+ Nhà nước xã hội chủ nghĩa thông qua hệ thống pháp luật, trong đó có Luật Hôn nhân và Gia đình cùng với hệ thống chính sách xã hội đảm bảo lợi ích của công dân, các thành viên trong gia đình, đảm bảo sự bình đẳng giới, chính sách dân số, việc làm, y tế, bảo hiểm xã hội.

Cơ sở văn hóa

- + Cơ sở văn hóa của gia đình là việc những giá trị văn hóa được xây dựng trên nền tảng hệ tư tưởng chính trị của giai cấp công nhân từng bước hình thành và dần dần giữ vai trò chi phối nền tảng văn hóa, tinh thần của xã hội.
- + Phát triển hệ thống giáo dục và đào tạo, khoa học và công nghệ góp phần nâng cao trình độ dân trí => nền tảng cho sự hình thành những giá trị, chuẩn mực mới điều chỉnh các mối quan hệ gia đình

Chế độ hôn nhân
tiến bộ

Hôn nhân tiến
bộ

Tự nguyện

**Một vợ một
chồng, vợ chồng
bình đẳng**

**Đảm bảo về
pháp lý**

Chế độ hôn nhân tiến bộ

Hôn nhân tự nguyện

- + Hôn nhân xuất phát từ tình yêu nam và nữ
- + Quyền tự do trong việc lựa chọn người kết hôn, không chấp nhận sự áp đặt của cha mẹ. Cha mẹ, quan tâm, hướng dẫn giúp đỡ con cái nhận thức đúng, có trách nhiệm trong việc kết hôn
- + Quyền tự do li hôn khi tình yêu giữa nam và nữ. Tuy nhiên không khuyến khích việc li hôn

Chế độ hôn nhân tiến bộ

- + Bản chất của tình yêu là không chia sẻ được nên hôn nhân một vợ một chồng là kết quả tất yếu của hôn nhân xuất phát từ tình yêu.
- + Thực hiện chế độ hôn nhân một vợ một chồng là thực hiện sự giải phóng đối với phụ nữ, thực hiện sự bình đẳng, tôn trọng lẫn nhau giữa vợ và chồng.

CHẾ ĐỘ HÔN NHÂN TIẾN BỘ

Hôn nhân 1 vợ 1 chồng

- + Bản chất của tình yêu là không chia sẻ được nên hôn nhân một vợ một chồng là kết quả tất yếu của hôn nhân xuất phát từ tình yêu.
- + Thực hiện chế độ hôn nhân một vợ một chồng là thực hiện sự giải phóng đối với phụ nữ, thực hiện sự bình đẳng, tôn trọng lẫn nhau giữa vợ và chồng.

Đảm bảo về thủ tục pháp lý

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

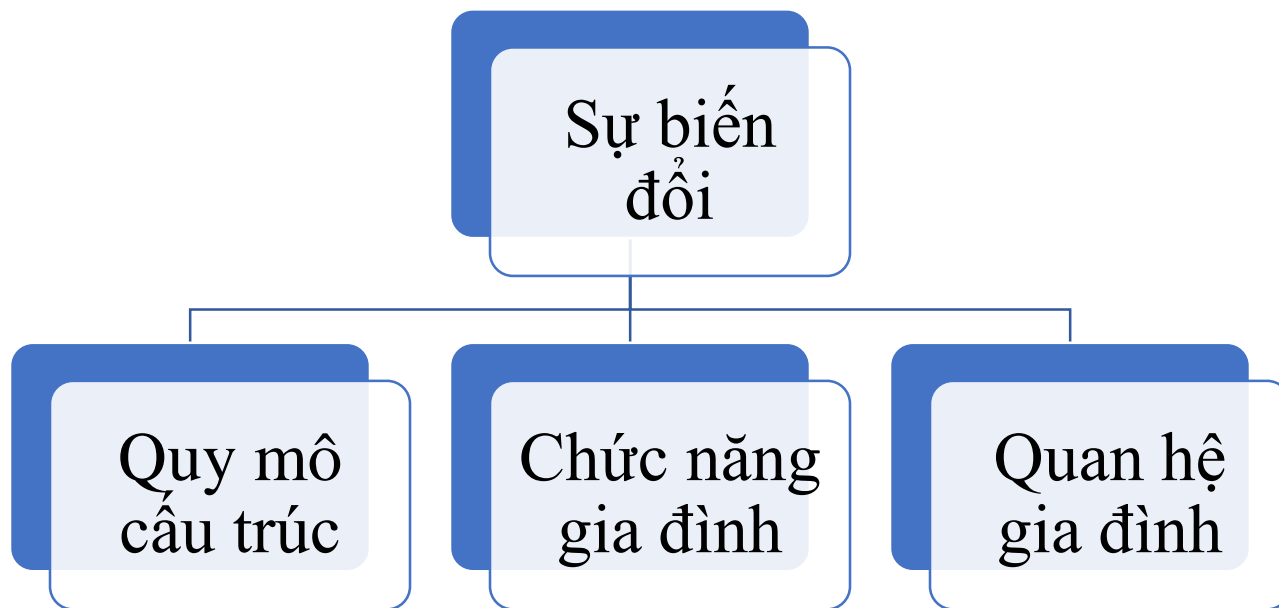

BỘ TƯ PHÁP

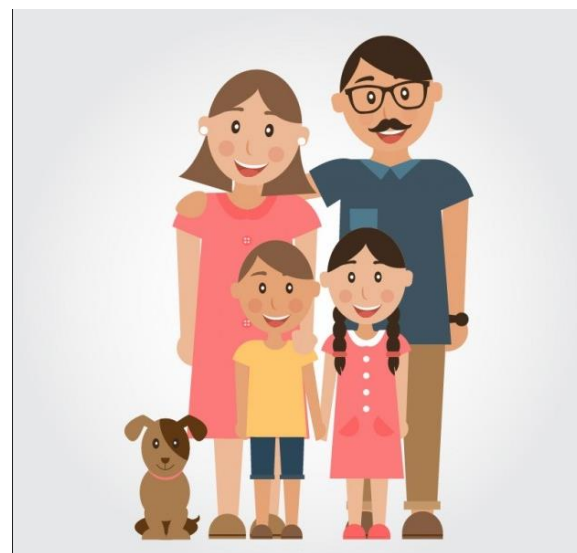
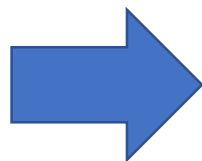
GIẤY
CHỨNG NHẬN KẾT HÔN

Là thể hiện sự tôn trọng trong tình yêu, trách nhiệm giữa nam và nữ, trách nhiệm của cá nhân với gia đình và xã hội và ngược lại.

Sự biến đổi của gia đình Việt Nam hiện nay

Sự biến đổi quy mô, cấu trúc gia đình

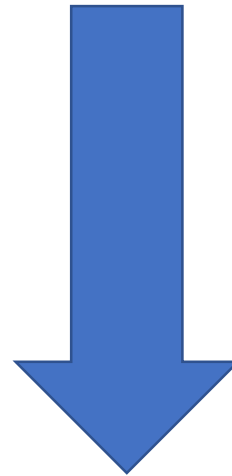
Quy mô gia đình có xu hướng nhỏ hơn, số thành viên trong gia đình trở nên ít đi.

Sự biến đổi quy mô, cấu trúc gia đình

**Sự bình đẳng nam nữ được đề cao hơn,
cuộc sống riêng tư được tôn trọng hơn**

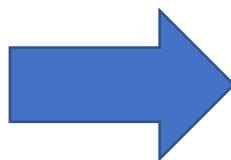
**Tạo ra sự ngăn cách không gian giữa các
thành viên trong gia đình, tạo khó khăn,
trở lực trong gìn giữ tình cảm cũng như các
giá trị văn hóa truyền thống của gia đình.**

XÂY DỰNG GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI

Sự biến đổi chức năng tái sản xuất con người

- + Phải có con**
- + Càng đông con càng tốt.**
- + Tốt nhất phải có con trai để nối dõi**

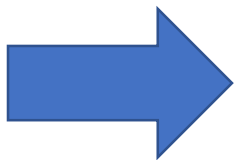

- + Giảm mức sinh của phụ nữ.**
- + Giảm số con mong muốn.**
- + Giảm nhu cầu nhất thiết phải có con trai của các cặp vợ chồng.**

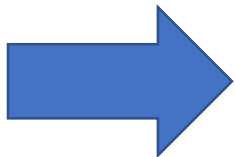
Sự biến đổi chức năng kinh tế, tổ chức tiêu dùng

Tự cấp tự túc,
khép kín đáp ứng
nhu cầu của gia
đình.

Kinh tế hàng hóa,
đáp ứng nhu cầu
của người khác, xã
hội.

Kinh tế hàng hóa
đáp ứng nhu cầu
trong nước

Tổ chức kinh tế
đáp ứng nhu cầu
của thị trường
toàn cầu

Sự biến đổi chức năng giáo dục

- + Sự đầu tư tài chính của gia đình cho giáo dục con cái tăng lên.**
- + Nội dung giáo dục gia đình hiện nay không chỉ nặng về giáo dục đạo đức, ứng xử mà hướng đến giáo dục kiến thức khoa học hiện đại, trang bị công cụ để con cái hòa nhập với thế giới.**
- + Tuy nhiên, vai trò giáo dục của các chủ thể trong gia đình có xu hướng giảm.**

XÂY DỰNG GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI

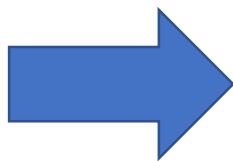
**Sự biến đổi chức năng thỏa mãn nhu cầu tâm
sinh lý, duy trì tình cảm**

**+ Sự bền vững của gia đình còn bị chi phối bởi
các mối quan hệ hòa hợp giữa chồng và vợ, cha
mẹ và con cái; sự bảo đảm hạnh phúc cá nhân,
sinh hoạt tự do, chính đáng của mỗi thành viên**

**+ Sự phân hóa giàu nghèo sâu sắc, tâm lí
truyền thống về trọng nam, khinh nữ vẫn đang
tồn tại khá rõ rệt, ảnh hưởng lớn tới xây dựng
gia đình**

**Sự biến đổi quan hệ hôn nhân
và quan hệ vợ chồng**

**Đàn ông làm
chủ gia đình**

**Phụ nữ làm chủ
gia đình**

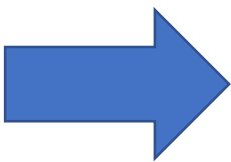
**Đàn ông làm chủ
gia đình**

**Hai vợ chồng cùng
làm chủ gia đình**

Sự biến đổi quan hệ giữa các thế hệ, các giá trị, chuẩn mực văn hóa gia đình

+ Các thành viên
gắn bó chặt chẽ với
nhau, chia sẻ cùng
nhau

+ Nhiều giá trị
được bảo lưu, giữ
gìn, truyền lại cho
các thế hệ

+ Quan hệ gia đình trở nên
lỏng lẻo hơn. Phó mặc cho
nhà trường

+ Giáo dục trẻ em được
phó mặc cho nhà trường

+ Người cao tuổi phải
đối mặt với sự cô đơn
thiếu thốn về tình cảm

XÂY DỰNG GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI

Sự biến đổi quan hệ giữa các thế hệ, các giá trị, chuẩn mực văn hóa gia đình

XÂY DỰNG GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI

Phương hướng cơ bản xây dựng và phát triển gia đình Việt Nam

Thứ nhất, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, nâng cao nhận thức của xã hội về xây dựng và phát triển gia đình Việt Nam

THỰC HIỆN QUY MÔ GIA ĐÌNH ÍT CON ĐỂ CHĂM SÓC, NUÔI DẠY CON TỐT

XÂY DỰNG GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI

Phương hướng cơ bản xây dựng và phát triển gia đình Việt Nam

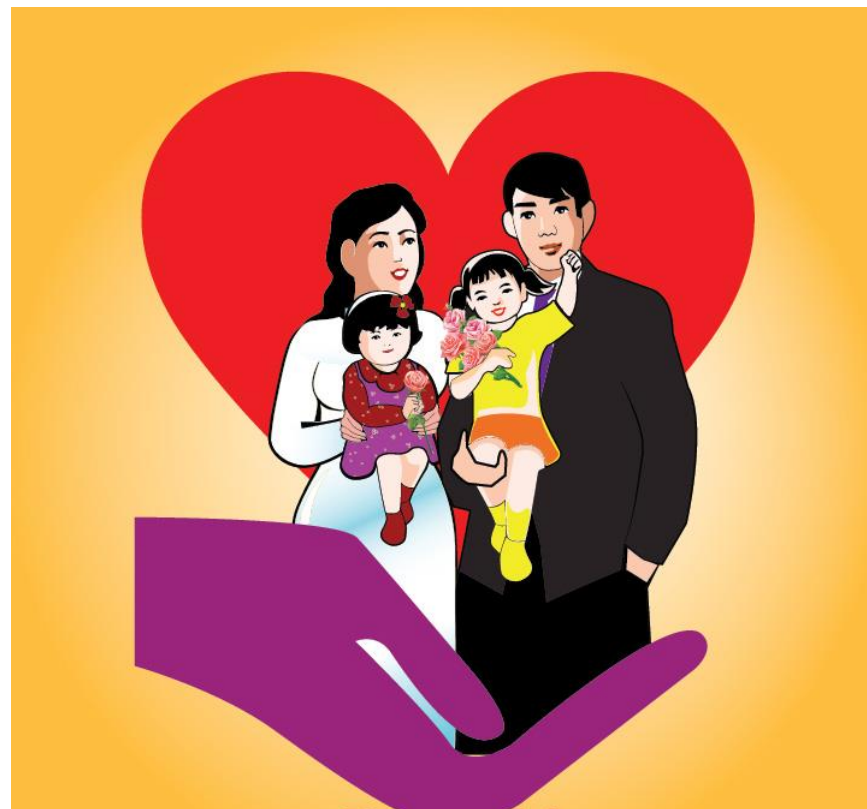

Thứ hai, đẩy mạnh phát triển kinh tế - xã hội, nâng cao đời sống vật chất, kinh tế hộ gia đình.

XÂY DỰNG GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI

Phương hướng cơ bản xây dựng và phát triển gia đình Việt Nam

Thứ ba, kế thừa
những giá trị của
gia đình truyền
thống đồng thời tiếp
thu những tiến bộ
của nhân loại về gia
đình Việt Nam hiện
nay.

XÂY DỰNG GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ QUÁ ĐỘ LÊN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI

Phương hướng cơ bản xây dựng và phát triển gia đình Việt Nam

Thứ tư, tiếp tục phát triển và nâng cao chất lượng phong trào xây dựng gia đình văn hóa.

